

Data in Beeld

Visualisaties betrekken bewoners bij complexe processen

Author(s)

Niederer, Sabine

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

Big data in een smart city

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Niederer, S. (2019). Data in Beeld: Visualisaties betrekken bewoners bij complexe processen. In S. Majoor, M. Poel, & M. de Waal (Eds.), *Big data in een smart city: Verhalen uit een seminarreeks van het PMB Leerhuis* (pp. 40-45). (Thematische seminarreeks PMB Leerhuis). Leerhuis/Projectmanagementbureau, Gemeente Amsterdam.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

DATA IN BEELD

Visualisaties betrekken bewoners bij complexe processen

Hoe kom je van data naar informatie en participatie? Visualisatie is een middel om complexe informatie inzichtelijk te maken, deze gemeenschappelijk te duiden en verschillende doelgroepen bij het gesprek erover te betrekken. Visualisaties zijn namelijk niet de mooie plaatjes achteraf, maar beelden die het proces kunnen helpen. Op die manier betrek je bewoners bij kwesties die spelen in de buurt en kun je komen tot onverwachte inzichten en een gedeeld beeld.

Door Sabine Niederer

Amsterdam heeft een ambitieuze agenda voor democratische vernieuwing. Hierin onderzoekt het College hoe participatie en representatieve democratie kunnen worden vernieuwd, versterkt en uitgebreid. Dat kan in allerlei vormen: via *right to challenge* en *right to cooperate* tot meebeslissen, buurtconferenties, jeugdgraden, bewonersplatforms en het stadsgesprek. Wat wij proberen te doen is om bewoners met visuele methodieken bij onderwerpen te betrekken die belangrijk voor hen zijn.

Why don't you Google it

Wil je begrijpen welke beelden er bestaan bij bepaalde al dan niet controversiële maatschappelijke kwesties als klimaat, fake news of migratie? Begin dan eens bij de beelden die online de ronde doen. Gewoon door met relevante zoektermen letterlijk naar beelden te zoeken in online zoekmachines en sociale media platforms. Je kunt dan vragen: hoe ziet het onderwerp klimaatverandering er eigenlijk uit in Google zoekresultaten of op platforms

als Twitter en Instagram? En wat zegt dat over die platforms en over de beelden die mensen tegenkomen? Je kunt hierbij kijken naar de meest invloedrijke personen op social media platforms, de zogenaamde influencers. Maar het kan ook juist interessant zijn om te kijken naar de beelden en teksten die het meeste engagement opleveren: beelden die het vaakste worden geliked, gerepost en geretweet of becommentarieerd. Vervolgens kun je je bevindingen visualiseren en samen met experts interpreteren en van commentaar voorzien. Dit kun je inzetten om gezamenlijk prioriteiten te stellen of het gesprek te voeren over een maatschappelijk gevoelig thema.

Als Citizen Data Lab ontwikkelen we materialen voor een specifiek vraagstuk in een specifieke setting. We delen deze altijd achteraf. Zo kun je als PMB'er de eerder gebruikte materialen één op één hergebruiken. Of je kunt ze aanpassen op een voor jou relevant vraagstuk en publiek. We gebruiken hier een Github¹ voor, een

A portrait of Sabine Niederer, a woman with short, wavy brown hair and blue eyes, wearing a dark blue turtleneck sweater. She is looking slightly to the right of the camera with a gentle smile. The background is a blurred indoor setting, possibly a lecture hall or meeting room, with warm lighting and some people in the distance.

Sabine Niederer is lector Visual

Methodologies. Het nieuwe lectoraat

Visual Methodologies binnen de faculteit

Digitale Media en Creatieve Industrie

(FDMCI) richt zich op visueel en digitaal

onderzoek naar maatschappelijke kwesties.

Dit onderzoek leidt tot nieuwe inzichten en

toepassingen van visualisaties op het gebied

van sociale en culturele vraagstukken.

Met het door Niederer opgerichte Citizen

Data Lab past zij deze methoden toe

op kwesties die spelen in de stad. Hoe

ontwikkel je participatieve datapraktijken

die betrokkenheid, gemeenschappelijke

beeldvorming en het gesprek daarover

kunnen faciliteren?

‘Mooie of grappige
visualisaties leiden
tot meer inzichten
en gesprek’

‘Tijdens een gezondheidsfestival maakten bewoners een datawandeling’

platform dat veel wordt gebruikt om bijvoorbeeld open source software mee te delen.

Gedeelde beelden

Dat kan ook in het klein. Ook op wijk-niveau of op gebiedsniveau kun je het verkeer op sociale media analyseren. Je kunt het debat op Twitter vergelijken met hetzelfde debat op Facebook of Instagram door de verschillen in kaart te brengen en je vervolgens af te vragen: wat zien we hier nou gebeuren? Zo hebben we visualisaties gemaakt voor het samenbrengen van verschillende campussen en innovatiedistricten in Amsterdam. Dat hebben we gedaan door letterlijk te beginnen bij welke beelden er gedeeld worden voor termen als: campus, living lab/field lab en innovation district. Vervolgens moet je dan wel van tevoren bepalen wie er in de kamer moeten zitten als je gaat duiden, hoe je van data naar informatie komt, welke inzichten je nog mist en wat je hierna gaat doen. Je moet dus bedenken welke acties je gaat ondernemen om verandering in gang te zetten. Het is belangrijk om de visualisaties voor te leggen aan een brede community. Vergeet ook niet te vragen wie er ontbreken op de kaart, welke stemmen worden uitvergroet en wie er juist afwezig zijn. De kaart is geen statisch

ding, maar kan gelaagd worden en wint daardoor aan betekenis.

Als er issues in een wijk of buurt spelen dan zijn visualisaties een goede manier om bewoners bij die kwesties te betrekken. Je kunt op een hele laagdrempelige manier meningen ophalen door naar plekken toe te gaan waar mensen toch al samenkomen rondom het thema. Dit kan online zijn, op bijvoorbeeld een buurtwebsite, of rondom festivals of evenementen die een link hebben met het thema. Visuele surveys op wat wij ‘plot parties’ noemen kunnen helpen om in een kort tijdsbestek heel veel meningen op te halen. Ze nodigen vaak ook uit voor verdere discussie, omdat je direct ziet dat de meningen over het onderwerp verschillen.

Participatie-moeheid

Het belangrijkste van onze werkwijze is het komen tot collaboratieve data-praktijken rond relevante kwesties. Hierbij is het cruciaal dat we visualisaties niet inzetten als mooi plaatje achteraf, maar als tool voor onderzoek. Dat we ze gebruiken om tot betrokkenheid, gesprek

en gedeelde beelden en prioriteiten te komen. We merken soms in gesprekken over stedelijke kwesties wat participatie-moeheid, vanuit verschillende betrokkenen. Inspraak is een verplicht nummer. Ik denk dat er vanuit ontwerp, kunst en onderzoek genoeg tools worden ontwikkeld die participatie aantrekkelijk kunnen maken. Mooie of grappige visualisaties leiden tot meer inzichten en gesprek.

In onze aanpak is het gebruiken van online content in vele gevallen een goed beginpunt. In deze tijd zijn er immers veel mensen die daar hun zoektocht naar informatie starten. Wat komen zij tegen? Ik geef drie voorbeelden.

Amstelcampus

Met de komst van de vestigingen van de Hogeschool van Amsterdam aan de Wibautstraat en Weesperstraat, ontstond niet alleen de Amstelcampus, maar ook het idee van de zogenaamde Knowledge Mile. Het betekende de start van een kenniscommunity gericht op het verbeteren van de omgeving van de Wibautstraat. Kennis zit natuurlijk helemaal niet alleen in kennisinstellingen. Het gebied heeft een ongelooflijke diversiteit aan publieke en culturele instellingen, mediabedrijven, nieuwe hotelconcepten, grote bedrijven, kleine startups en al dan niet georganiseerde bewoners. Om die diversiteit in kaart te brengen vroegen wij ons af: Is er eigenlijk nu al sprake van een kenniscommunity? Wordt die ook zo gevoeld en ervaren?

‘Visuele surveys op plot parties’

Participatory mapping

Participatory mapping is het samen in kaart brengen van data. Een voorbeeld hiervan is 'Kijk! Een gezonde wijk', een project in Amsterdam Nieuw-West, waarin bewoners zelf kritisch de plus- en minpunten van hun wijk in kaart brengen. Dit doen ze met een wijk-app. Met foto's brengen bewoners in kaart hoe het met het onderhoud gesteld is. En dat vormt weer een uitgangspunt om in discussie te gaan. Zo bepaal je samen belangrijke indicatoren voor een gezonde wijk. De mens is sensor.

geholpen het gesprek te voeren en gezamenlijk prioriteiten te stellen, zoals bij het formuleren van een huidig project Knowledge Mile Park, dat draait om vergroening van dit gebied.

Kijk! Een gezonde wijk!

Mensen zelf data laten verzamelen rondom een thema is een andere manier die we met het Citizen Data Lab inzetten. We deden dit bijvoorbeeld

Werken mensen nu al samen? En kunnen we daar al sporen van vinden? We begonnen met de datasets van de Kamer van Koophandel: wie zijn hier gevestigd en linken die partijen naar elkaar, dus van de ene website naar de andere? Dat visualiseerden we. Meteen viel op dat partijen 'verzuild' waren en vrijwel uitsluitend binnen hun eigen sector linkten. Uitzonderingen waren de universiteiten die naar musea linkten en veel partijen die naar Amsterdam.nl linkten, maar die partij linkt nooit terug. Dit onderzoek hebben we uitgebreid door op verschillende online platforms te kijken welke plekken in het gebied veel werden genoemd en in welke context. Vervolgens hebben we de kaarten voorgelegd aan partijen uit de omgeving, in kleine workshops en ook tijdens een StadsSalon van Tracy Metz en Baptist Brayé. Daar stelden we de vraag: herken je dit beeld? Hoe zou je

‘Visualisaties werken goed als inwoners niet allemaal dezelfde taal spreken’

willen dat het eruit ziet en ben je bereid je daarvoor in te zetten? Vandaag de dag is de Knowledge Mile Community een levendige gemeenschap en een bedrijfsinvesteringszone, dus daar is erg veel bereikt. De kaarten hebben

FOTO: CARLY WOLLAERT

Plot parties

Bij een plot party maak je gebruik van een grafische weergave van waarnemingen. Een hele simpele visuele interventie kan al veel duidelijkheid geven over bijvoorbeeld de betrokkenheid van inwoners bij hun wijk. Bijvoorbeeld door tijdens de bijeenkomst de vraag te stellen: 'Hoe gemotiveerd ben jij om je in te zetten voor de gezonde stad?' En hen vervolgens een cirkel op een kaart te laten tekenen waarmee zij aangeven hoe ver het gebied reikt waar ze zich voor willen inzetten en zich betrokken bij voelen.

in een gezamenlijk project met de GGD en collega-onderzoekers van de hogeschool. In *Kijk! Een gezonde wijk*² lieten we bewoners de gezondheid van hun wijk (Slotermeer) in kaart brengen. Het ging hier om zaken als vuilnis op straat en of je in de buurt gezond eten kunt kopen. Visualisaties werkten hier bij uitstek goed, want de inwoners van Slotermeer spreken niet allemaal dezelfde taal en kunnen ook niet allemaal lezen. We werkten samen

met gezondheidsambassadeurs uit de wijk. Tijdens een gezondheidsfestival maakten bewoners een zogenaamde datawandeling. We vroegen mensen foto's te maken van zaken die aan gezondheid van de buurt gerelateerd waren. Deze beelden konden ze vervolgens uploaden naar een overzichtskaart. Deze tool is online gratis beschikbaar via de eerdergenoemde Github.

Met deze datawandeling verzamelden we subjectieve data. Dat betekent dat als mensen zich ergeren aan vuilniszakken, ze tig keer op de kaart zetten. De informatie is dus niet clean, maar daar is het ook niet voor bedoeld. De tool werkt met name goed als mensen al bij elkaar komen rondom een bepaald thema. Gebruik je de tool apart dan krijg je of altijd dezelfde mensen of niemand die meedoet.

² Zie: <http://cargocollective.com/citizendatalab/Participatory-Mapping/Look-A-Healthy-Neighbourhood> voor meer informatie

De kaart was een startpunt voor discussie: wat klopt er wel/niet? Wat zou er moeten veranderen? Waar moeten we mee beginnen of juist mee ophouden? En voor gezondheidsonderzoekers: wat valt er op uit deze metingen? Waar moeten we de aandacht op vestigen? Mooie bijvangst van dit project is dat mensen door de gezondheid in hun wijk in kaart te brengen eigenlijk ook de kaart en de grenzen van hun wijk tekenden. De grenzen van de wijk worden natuurlijk anders beleefd door mensen dan dat ze getekend zijn op de officiële plattegrond van Amsterdam. Dat is weer interessante input voor betrokkenen vanuit de gemeente: waar houdt de wijk gevoelsmatig op?

Boomspiegels

Het programma *Jij maakt de Stad!* is een initiatief van De Gezonde Stad in samenwerking met allerlei partners zoals Youth Slow Food Movement en Amsterdam Rainproof. Voor dit programma hebben wij verschillende 'plot parties' georganiseerd: installaties waarmee wij de meningen ophalen rond een bepaald thema door ze direct ter plaatse collectief te visualiseren.³ Tijdens *Jij maakt de Stad!* presenteerden allerlei duurzaamheidsprojecten in de stad zich in workshops. Het festival had 500 bezoekers. Onze installaties waren

Wat zijn de lessen voor PMB?

Met visualisatie betrek je mensen bij ontwikkelingen en controversiële onderwerpen in hun buurt, wijk of straat. Ook mensen die doorgaans niet meteen van zich laten horen. De interactieve visualisaties en tools die we daarvoor ontwikkelen hebben tot doel om op een laagdrempelige speelse manier aan informatie te komen van mensen die je op een traditionele manier moeilijk bereikt. Ook de 'usual suspects' weten deze vormen van participatie te waarderen. Je kunt de betrokkenheid vergroten door de visualisaties daar te plaatsen waar mensen al (online) bijeenkomen rond een bepaald thema. Of op algemene bijeenkomsten in de buurt, zoals festivals of events. Hierbij is het cruciaal dat we visualisaties niet inzetten als mooi plaatje achteraf maar als tool voor onderzoek, betrokkenheid en gesprek om tot gedeelde beelden en prioriteiten te komen. Op <https://github.com/citizendatalab> vind je voorbeelden die je zelf kunt aanpassen en gebruiken voor jouw project of programma.

te zien op een expositie. Voorafgaand aan de workshops konden wij het publiek bevragen over hoe zij dachten over bepaalde zaken. Zo vroegen we naar voedselverspilling of waar de verantwoordelijkheid ligt van het voedselaanbod in de supermarkt. De meeste stellingen voor de installaties bereiden wij voor met experts van de betrokken organisaties. Maar één van de stellingen hadden we afgeleid van een onderzoek naar stedelijke natuur in Parijs. Daaruit bleek dat het beplanten van boomspiegels, het stukje aarde rondom een boom, tot conflicten kan leiden in de wijk. En aangezien één van de workshops

tijdens het festival ging om het beplanten van boomspiegels, besloten we maar eens te vragen hoe een beplante boomspiegel eruit moet zien. Iedereen wil wel boomspiegel-tuinieren, maar moet dat nou een klein Versailles zijn met keurige rijen planten of een kleine jungle, hoe wilder hoe beter? Mensen konden met stickers hun voorkeur aangeven. Dan blijkt dat mensen blij zijn dat ze het er van tevoren over kunnen hebben, want de meningen liepen zelfs vlak voor de beplanting van start ging nog behoorlijk uiteen. —

³ Zie voor meer informatie: <http://cargocollective.com/citizendatalab/Participatory-Mapping/Plot-party-Our-visual-interventions-at-Jij-Maakt-de-Stad>